Azzjoni għal danni mnissla minn ksur ta' obbligazzjoni kuntrattwali bilaterali

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 13 ta' April, 2021

Numru 5

Rikors Numru 780/17TA

Raymond Grech

vs

Malta Freeport Terminals Limited (C 27581)

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Ġuramentat ta' Raymond Grech (l-Attur) ippreżentat fit-28 ta' Awissu 2017 u maħluf minnu fl-istess data li permezz tiegħu ppremetta u talab is-segwenti:-

"1. Illi r-rikorrent kien impjegat mas-soċjeta' Freeport Terminal (Malta) PLC mis-sena elf, disa' mija u disgħa u tmenin (1989) u sussegwentement l-operat tas-soċjeta' Freeport Terminal (Malta) plc ġie trasferit lis-soċjeta' intimata meta twaqqfet is-soċjeta' intimata fl-elfejn u wieħed (2001). Kien għalhekk li l-impjieg tal-esponent kien ġie trasferit mas-soċjeta' intimata, b'dan li l-aħħar kariga li kellu r-rikorrent mas-soċjeta' intimata kienet dik ta' RTG (Rubber Tire Gantry Crane) equipment operator;

2. Illi r-rikorrent kien ilu jagħmel xogħol ta' *FI operator* mill-ewwel (1) ta' Lulju tas-sena elf, disa' mija u wieħed u disgħin (1991) b'dan iżda li kien b'effett mill-għaxra (10) ta' Mejju ta-ssna ef, disa' mija u tlieta u disgħin (1993) li r-rikorrent ingħata l-kariga ta' FI operator uffiċjalment u għaldaqstant kien hemm żieda kemm fil-paga u anke f'allowances flimkien ma' żieda f'benefiċċji;

3. Illi nhar it-tmienja (8) ta' Novembru tas-sena elfejn u sitta (2006), r-rikorrent tniżżel mill-kariga ta' *F1 operator* għal dik ta' *F equipment operator* u dan fuq ordni ta' John Portelli, Director Human Resources Manager ta' dak iż-żmien u dan mingħajr ma ngħata raġuni;

4. Illi konsegwenza ta' dan id-*downgrading*, ir-rikorrenti soffra tnaqqis fil-kundizzjonijiet fl-impjieg tiegħu inkluż paga u benefiċċji anqas inkluż dawk relatati ma' produzzjoni, sahra, *quay crane incentive voucher allowance* (benefiċċju *ossia* kumpens li jingħata lil *F1 operators* meta l-impjegat jilħaq kwota ta' containers f'erba' (4) siegħat);

5. Illi s-soċjeta' intimata naqset milli fl-ewwel lok tagħti raġuni għal tali tnaqqis fil-grad u fit-tieni lok naqset ukoll milli tagħti l-opportunita' lir-rikorrenti jkollu smiegħ xieraq tant li ma kien hemm l-ebda proċess dixxiplinarju;

6. Illi konsegwenza tal-aġir tas-soċjeta' intimata, r-rikorrent soffra danni, inkluż danni relatati iżda mhux limitati għal telf ta' qliegħ u nuqqas ta' paga, inkluż tnaqqis fil-paga bażika kif ukoll tnaqqis f'*allowances* u benefiċċji oħrajn fosthom dawk relatati mal-produzzjoni, sahra u *quay crane incentive voucher allowance*;

7. Illi r-rikorrent ħadem għall-aħħar darba fit-tlieta (3) ta' Lulju tas-sena elfejn u sbatax (2017) u dan stante li laħaq l-eta' tal-pensjoni;

8. Illi għalkemm is-soċjeta intimata interpellata permezz ta' protest ġudizzjarju bin-numru 259/16, hija baqgħet inadempjenti u ma ressqitx għal-likwidazzjoni u l-ħlas ta' danni u telf kif spjegat fl-istess protest ġudizzjarju;

Għaldaqstant tgħid is-soċjeta' intimata għaliex din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex:

1. Tiddikjara li s-soċjeta' intimata ma kellhiex jedd li tordna tnaqqis fil-grad tal-impjieg tar-rikorrent u li għalhekk tali tnaqqis fil-grad sar bi ksur tal-kundizzjonijiet tal-impjieg tar-rikorrent;

2. Tiddikjara li tali tnaqqis fil-grad tal-impjieg tar-rikorrent ikkawża danni u telf lir-rikorrent, inkluż tnaqqis fil-paga bażika kif ukoll tnaqqis f'*allowances* u benefiċċji oħrajn fosthom dawk relatati ma' produzzjoni, sahra u *quay crane incentive voucher allowance*;

3. Tillikwida d-danni u t-telf sofferti mir-rikorrent, inkluż tnaqqis fil-paga bażika kif ukoll tnaqqis f'allowances u benefiċċji oħrajn fosthom dawn relatati ma' produzzjoni, sahra, *quay crane incentive vouchers* fost benefiċċji oħra, bin-nomina ta' perit nominandi jekk iku il-każ;

4. Tikkundanna lis-soċjeta' intimata għall-ħlas tad-danni u telf kif hekk likwidati.

Bl-ispejjeż kollha, inklużi l-ispejjeż tal-protest ġudizzjarju surreferit bin-numru 259/2016 preżentat quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili kontra s-soċjeta' intimata li qiegħda minn issa tiġi nġunta għas-subizzjoni u bir-riżerva għal kull azzjoni fil-liġi, bl-imgħax skont il-liġi."

Rat ir-Risposta Ġuramentata tas-Soċjetá Konvenuta ppreżentata fil-15 ta' Settembru 2017 li permezz tagħha wieġbet is-segwenti:-

"1. Il-preskrizzjoni ta' sena a tenur tal-Art. 2147 (c) u ta' sentejn a tenur tal-Art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta).

2. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, illi ebda ammont ma hu dovut lir-rikorrenti."

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-dokumenti li ġew esebiti in atti;

Qrat ix-xhieda fil-kawża;

Rat il-verbal tal-udjenza tat-23 ta' Frar 2021 fejn il-kawża tħalliet għal-llum għas-sentenza.

Punti ta' fatti

1. F'din il-kawża l-Qorti qed tiġi mitluba tiddikjara li s-Soċjetá kovenuta kissret il-kundizzjonijiet tal-impjieg tal-Attur meta fit-8 ta' Novembru 2006

huwa ġie dimoss mill-kariga ta' *Quay Crane Operator* f'kategorija F1 għal dik ta' *Rail Mounted Gantry Operator* f'kategorija F.

2. Il-kundizzjonijiet tal-impjieg tal-Attur kienu regolati bil-Ftehim Kollettiv bejn is-Soċjetá Konvenuta Malta Freeport Terminals Limited u l-Union Ħaddiema Magħqudin (a' fol 81) kif konkluż fis-16 ta' Diċembru 2004 (ara xhieda Frankie Azzopardi a' fol 52 faċċata 2). Dan il-ftehim kien viġenti għal perjodu ta' tlett snin mill-1 ta' Jannar 2004 sal-31 ta' Diċembru 2006 (ara ftehim a' fol 83 u 84 u xhieda ta' Sandro Vella, Segretarju tat-Taqsima Marittima u Avjazzjoni fi ħdan il-General Workers Union, a' fol 78).

3. L-Attur beda jaħdem mal-kumpannija konvenuta mis-sena 1989 meta l-istess kienet għadha ma ġietx privatizzata. L-ewwel kariga mogħtija mill-Attur kienet dik ta' *Tug Driver* f'kategorija D. Wara xi sentejn l-attur ġie promoss għal *Rail Mounted Gantry Operator* f'kategorija F (ara elenku tal-kategoriji f'appendiċi B a' fol 104 tal-ftehim, ara wkoll affidavit tal-Attur a' fol 24 para 1 u 2, xhieda ta' Robert Paris a' fol 37 faċċata 2, xhieda Frankie Azzopardi a' fol 47). Sussegwentement, mill-1 ta' Lulju 1991, l-Attur beda jitħarreġ u jaħdem bħala *Quay Crane operator* fil-kategorija F1 (ara ittra datata 26 ta' Diċembru 1991 a' fol 18). Huwa ġie effettivament promoss għal dan il-grad madwar sentejn wara, preċiżament fl-10 ta' Mejju 1993 (ara ittra datata 7 ta' Mejju 1993 iffirmata mill-*Human Resources Manager* Frankie Azzopardi a' fol 19).

4. Wara ftit iktar minn 13-il sena jaħdem f'dan il-grad ta' *Quay Crane operator* fil-kategorija F1, nhar it-8 ta' Novembru 2006 l-Attur ġie verbalment imsejjaħ mill-*Human Resources Manager* John Portelli biex jibda jaħdem fi grad inqas, jiġifieri dak ta' *Rail Mounted Gantry Operator* f'kategorija F. Ir-raġuni għal din id-dimissjoni kienet li l-*production* tiegħu kienet baxxa. F'din il-laqgħa kien hemm preżenti wkoll ċertu Stephen Calleja, *operations manager* fi ħdan is-soċjetá Konvenuta (ara Dok JP1 a' fol 36, affidavit attur a' fol 24 para 5 sa 8, xhieda John Portelli a' fol 242 et seq, xhieda Stephen Calleja a' fol 32 et seq).

5. Minn dak inhar li ġie hekk imsejjaħ, l-Attur sofra telf fl-introjtu tiegħu minħabba li beda jipperċepixxi paga li kienet tirrifletti r-rata tal-grad ta' *Rail Mounted Gantry Operator* f'kategorija F (ara affidavit Attur a' fol 24 para 4). L-Attur baqa' jaħdem f'dan il-grad bil-paga hekk imnaqqsa sakemm irtira fit-3 ta' Lulju 2017 wara li laħaq l-etá tal-pensjoni (ara premessa 7 a' fol 2 u affidavit tal-attur a' fol 25 para 15).

<u>Punti ta' Liġi</u>

6. Din l-azzjoni hija waħda għal danni mnissla minn ksur ta' obbligazzjoni kuntrattwali.

7. Il-kunsiderazzjonijiet legali marbutin ma azzjoni bħal din ġew insenjati tajjeb mil-Qorti Ċivili Prim' Awla per imħallef Joseph R. Micallef fis-sentenza **Credorax Bank Ltd vs LRQ Distribution Limited** kif ġej:

"Illi l-Qorti tagħraf li n-nuqqas ta' twettiq ta' obbligazzjoni kuntrattwali iġġib fis-seħħ l-effetti "sekondarji" tal-istess obbligazzjoni – jiġifieri l-effett li min jonqos li jwettaq dak li ntrabat għalih irid jagħmel tajjeb għad-danni li tkun ġarrbet il-parti li magħha kien intrabat (Art. 1125 tal-Kap 16);

Illi meta parti tkun intrabtet li twettaq xi ħaġa u ma ttemmhiex, il-parti l-oħra (jiġifieri, l-kreditur tal-obbligazzjoni) tista' tingħata s-setgħa li twettaqha hi bi spejjeż ta' min ikun naqasha (jiġifieri, d-debitur tal-obbligazzjoni) (Art. 1127 tal-Kap 16). Kreditur ta' obligazzjoni li ħaddieħor ikun intrabat miegħu li jwettaq, u dan jonqos li jwettaqha, għandu l-għażla li jisħaq mad-debitur tal-obbligazzjoni li jwettaq dak li ntrabat li jagħmel (P.A. ***13.12.1952*** *fil-kawża fl-ismijiet* ***Galea vs Calleja*** *(Kolez. Vol:* ***XXXVI.ii.578****) u, f'każ li l-adempiment ma jkunx għadu jista' jsir aktar, li jitlob il-ħlas tad-danni mġarrba minħabba dak in-nuqqas (Kumm.* ***13.2.1952*** *fil-kawża fl-ismijiet* ***Petroni vs Petroni noe*** *(Kollez. Vol:* ***XXXVI.iii.629****)), liema danni jissarrfu fit-telf li l-kreditur ikun ġarrab u fil-qligħ li jkun imtellef minħabba l-inadempiment (Art. 1135 tal-Kap 16);*

Illi d-danni maħsuba mil-liġi għan-nuqqas ta' twettiq ta' obbligazzjoni jew għat-twettiq tardiv tagħha huma t-telf imġarrab mill-kreditur u/jew il-qligħ imtellef (Art. 1135 tal-Kap 16), sakemm jintwera li tali telf jew tali qligħ imtellef ikunu l-effett immedjat u dirett tan-nuqqas tat-twettiq tal-obbligazzjoni (Art. 1137 tal-Kap 16). Fejn in-nuqqas ta' twettiq ma jkunx ġej minn għamil doluż tad-debitur, id-danni mġarrbin mill-kreditur li huwa

obbligat jagħmel tajjeb għalihom huma dawk li basar jew wieħed sata' jobsor li jiġġarrbu fiż-żmien tat-twettiq tal-obbligazzjoni (Art. 1136 tal-Kap 16) ;

Illi kull meta wieħed jintrabat li jwettaq obbligazzjoni huwa mistenni li jagħmel dan bl-għaqal ta' missier tajjeb tal-familja (Art. 1132(1) tal-Kap 16). Dan għaliex, ukoll fejn id-debitur ma jkunx mexa b'mala fidi, huwa jrid jagħmel tajjeb għal kull dannu li jġarrab il-kreditur tal-obbligazzjoni kemm dwar in-nuqqas ta' twettiq tar-rabta u kif ukoll dwar id-dewmien fl-eżekuzzjoni (Art. 1133 tal-Kap 16); ....

Illi jkun xieraq li wieħed iżomm quddiem għajnejh li ladarba d-danni mitluba huma ta' sura kuntrattwali, l-għan tagħhom irid ikun dak li jagħmlu tajjeb għall-ħsara li l-parti kontraenti mġarrba turi li batiet minħabba l-ksur kuntrattwali tal-parti l-oħra, u m'għandhomx ikunu għodda ta' kastig jew penali kontra dik il-parti inadempjenti u lanqas okkażjoni għall-parti mġarrba li tistagħna bi ħsara tal-parti inadempjenti (App. Kumm. ***15.12.1952*** *fil-kawża fl-ismijiet* **Calleja noe vs Mamo pro et noe** *(Kollez. Vol:* ***XXXIV.i.367****)). B'mod partikolari, min, minħabba ksur ta' rabta kuntrattwali li jkun daħal għaliha, jsir responsabbli għall-ħlas tad-danni lill-parti l-oħra jrid jagħmel tajjeb għal kull dannu li raġonevolment jitqies konsegwenti direttament għal dak in-nuqqas (P.A. PS* ***23.4.2010*** *fil-kawża fl-ismijiet* **Joseph Dalli et vs Mediterranean Film Studios Ltd.** *(mhix appellata)), filwaqt li l-istess parti mġarrba għandha d-dmir li tieħu l-passi*

*meħtieġa biex tnaqqas kemm jista' jkun dak id-dannu jew tal-anqas ma tagħmlux agħar (App. Inf. **3.11.1956** fil-kawża fl-ismijiet **Xuereb vs Livick** (Kollez. Vol: **XL.i.63**);"*

<u>Konsiderazzjonijiet</u>

8. Bl-ewwel eċċezzjoni preliminari tagħha s-soċjetá Konvenuta tissolleva l-estinzjoni tal-azzjoni tal-attur bis-saħħa tal-preskrizzjonijiet partikolari taħt l-artikoli 2147(c) u 2153 tal-Kodiċi Ċivili.

9. L-artikolu 2147(c) jimponi preskrizzjoni ta' sena f'azzjonijiet għall-ħlas tal-ġranet tal-pagi, tas-salarji, jew tal-fornituri li persuni mħallsin bix-xahar jkollhom jieħdu, filwaqt li l-artikolu 2153 jimponi preskrizzjoni ta' sentejn f'azzjonijiet għall-ħlas tal-ħsarat mhux ikkaġunati b'reat.

10. Iżda kif ġia kkunsidrat supra, din l-azzjoni fl-assjem tagħha la hija waħda għal ħlas tal-ġranet tal-pagi, salarji jew fornituri u lanqas waħda għall-ħlas ta' ħsarat mhux ikkaġunati b'reat. Joħroġ ċar u inekwivoku minn eżami tal-kawżali u t-talbiet mressqa mill-Attur li l-azzjoni minnu esperita hija waħda għal danni mnissla minn inadempjenza kuntrattwali fis-sens tal-artikolu 1125 tal-Kap. 16.

11. Ġie osservat minn din l-istess Qorti fil-kawża **Paul Duca vs Korporazzjoni Enemalta** mogħtija fis-7 ta' Lulju 2017, is-segwenti:

*“**12.** Dawn il-Qrati dejjem sostnew li z-zmien tal-preskrizzjoni irid jitqies b’referenza ghall-azzjoni kif imfassla (ara s-segwenti sentenzi fuq dawn il-punt u cioe:- App. Civ. **5.4.1993** fil-kawza fl-ismijiet **Quintano vs Calleja et**.(Kollez.Vol: **LXXVII.ii.269**), App.Kummercjali **1964** fil-kawża fl-ismijiet **Calleja vs Vella** (Kollez. Vol: **XLVIII.i.603**); App. Civ. **5.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet **Guido Vella vs Emanuel Cefai** (mhix pubblikata); App. Civ. **24.3.1958** fil-kawza fl-ismijiet **Borg vs Testaferrata Bonici** (Kollez. Vol: **XLII.i.153**) u Kumm. **29.11.1971** fil-kawza fl-ismijiet **Emanuel Calleja vs Anthony Portelli noe** (mhix pubblikata), App. Inf per Imhallef Philip Sciberras **5.3.2010** fil-kawza fl-ismijiet **Francis Fenech vs Thomas Montaldo**.*

***13.** Fil-kors tat-trattazzjoni tal-Avukat tal-attur (a` fol 115) saret mistoqsija mill-Qorti:-*

“Pero’ nixtieq inkun naf Dott, il-bazi tad-danni reklamati mis-Sur Duca huma danni kontra t-tali (presumibilment riedet titnizzel bhala kuntrattwali) jew akwiljani?” (kliem angolat ta’ din il-Qorti). It-twegiba kienet:- “Danni ghall-termini tal-kuntratt tax-xoghol tieghu”. Ma dan irid jinghad, illi kemm il-kawzali tar-rikors guramentat u kif ukoll it-talbiet, ghandhom hafna aktar mill-azzjoni tal-inadempjenza kontrattwali milli mis-semplici domanda ghall-hlas mittiefsa minn kull konsiderazzjoni ohra.

***14.** Fl-ewwel talba tar-rikors guramentat, din il-Qorti giet adita sabiex taghti dikjarazzjoni li “l-Korporazzjoni konvenuta kienet obbligata illi terga tpoggi*

lura lir-rikorrent f'xogholu ta' 'service despatcher' bis-sistema tax-'shift allowance' ... ...". Fit-talbiet sussegwenti, ma hiex tintalab xi somma determinata in via ta' hlas, frott ta' xoghol jew servizzi li diga` inghataw, b'mod li tali talba setghet tkun kumbattuta bil-preskrizzjonijiet partikulari sollevati mill-Korporazzjoni konvenuta.

15. *Dak li qed jintalab li jkun likwidat huwa pjuttost in linea ta' flejjes mitlufa milli flejjes dovuti, izda mhux imhallsin. Jekk l-attur ghandux dritt ghal dawn ix-xorta ta' danni huwa argument iehor, li ser ikun ikkunsidrat aktar 'l isfel. Ai fini tal-kawza odjerna, il-Qorti thoss, li l-azzjoni li qed tkun ezercitat hija dik naxxenti minn danni kuntrattwali. Ghamlet tajjeb ghalhekk il-Korporazzjoni konvenuta, li laqghet ghal din l-eventwalita` bl-eccezzjoni fil-mertu, li tat in subsidium ghal dik tal-preskrizzjoni. ...*

17. *Meta si tratta ta' preskrizzjoni, din dejjem ghandha tinghata interpretazzjoni restrittiva u ghalhekk jekk ikun jezisti xi dubbju dwar l-applikabilita` taz-zmien preskrittiv, dak id-dubbju ghandu jmur kontra min ikun eccepixxa l-preskrizzjoni* ***("Alf Mizzi & Sons (Marketing) Limited vs Dismar Company Limited" deciza minn din il-Qorti fit-12 ta' Ottubru 2004, u "Ellul noe vs Vella noe" deciza mill-Qorti tal-Appell fit-8 ta' Mejju 2001).*** *Dan qieghed jinghad peress illi l-Korporazzjoni konvenuta qed tippretendi li l-azzjoni tal-attur hija estinta bis-sahha tal-perjodi brevi u qosra taht artikoli 2147 jew 2148 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta. Izda ghar-*

ragunijiet fuq imsemmija dan ma hux il-kaz fil-kawza odjerna, stante li dawn il-perjodi preskrittivi ma humiex applikabbli ghal danni ex-contractu.

18. *Il-preskrizzjoni hija Istitut li min-natura tieghu, irid jitqies fil-limiti stretti li tapplika ghalih il-ligi, u jitfisser dejjem b`mod li ma jgibx fix-xejn il-ghan li ghandu jsir haqq fuq is-sustanza tal-kwistjoni. Di piu` fis-sentenza tat-**30 ta` Ottubru 2003 fil-kawza "Stencil Pave (Malta) Ltd vs Deguara et noe" (PA/JRM)** il-Qorti rriteniet illi "hija regola ewlenija fil-procedura, li l-prova li l-azzjoni hija preskritta trid issir minn min iqanqal l-eccezzjoni, u ghalkemm il-parti attrici tista` tressaq provi biex tittanta xxejjen dawk tal-parti mharrka billi tmeri li ghadda z-zmien jew billi ggib `il quddiem provi li juru li l-preskrizzjoni kienet sospiza jew interrotta, il-piz jaqa`principalment fuq min jallega l-preskrizzjoni. Hi l-parti mharrka li trid tipprova li l-parti attrici ghaddhielha z-zmien utli biex tressaq il-kawza, u dan minn zmien minn meta dik il-kawza setghet titressaq."*

19. *Ghalhekk fid-dawl ta' dawn is-sentenzi u tal-fatt li l-azzjoni odjerna hija wahda imnissla mill-inadempjenza kuntrattwali, il-Korporazzjoni konvenuta bix-xorta ta' preskrizzjoni li eccepiet, ma tistax tirnexxi fl-argument, li l-azzjoni li qed tkun esperita mill-attur hija estinta bis-sahha tal-perjodi imsemmija f'artikoli 2147 jew 2148 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta. Dan stabbilit galadarba ma inghatat ebda eccezzjoni ohra kwantu jirrigwarda l-preskrizzjoni, il-Qorti hija b'idejha marbuta. Kull eccezzjoni ohra, jekk hemm, ta' preskrizzjoni, fil-kamp civilistiku ma hiex sollevabbli ex-officio.*

(‘Perit Victor Muscat vs Edgar Tabone’, Appell Civili, 18 ta’ Frar 1963; ‘Paul Xuereb vs Amabile Fiott’, Appell Sede Inferjuri, 3 ta’ Dicembru 1975).”

12. Din Il-Qorti tagħmel tagħha ir-raġunament ċitat, u għalhekk b’applikazzjoni ta’ dawn il-prinċipji għal każ in eżami, tiċħad l-eċċezzjoni preliminari tas-Soċjetá konvenuta u sejra tgħaddi biex teżamina l-mertu.

13. Ir-relazzjonijiet industrijali flimkien mal-kundizzjonijiet ta’ impieg bejn il-kontendenti kienu regolati minn ftehim kollettiv u mhux minn xi kuntratt partikolari ta’ bejniethom (ara dok SVI a’ fol 81). Dwar x’inhuma l-effetti ta’ ftehim kollettiv dawn il-Qrati esprimew irwiehhhom hekk:

“Hu pacifiku illi ftehim kollettiv ghandu bhala oggett li jistabilixxi l-kundizzjonijiet u l-modalitajiet tax-xoghol talimpjegati u li inoltre ftehim bhal dan jippresupponi dejjem li almenu meta gie ffirmat, dan ikun maghmul f’isem ilmaggoranza (hamsin fil-mija u wiehed) tal-impjegati. Ghalhekk hu meqjus bhala kuntratt, u allura ghandu jigi rispettat u osservat fit-termini tieghu kif jesprimu l-volonta’ taz-zewg kontraenti (ara Sentenza fl-ismijiet **Angelo Fenech noe -vs- Joseph Tabone nomine deciza fit-13 ta’ Marzu, 1995 mill-Qorti tal-Appell**).

14. Il-Qorti tfakkar, li differentement mis-sistema anglossasonu f’dan il-qasam tal-liġi, ġaladarba l-liġi tagħna tqis dan ix-xorta ta’ ftehim bħala kuntratt, dan ifisser li konsonantament mal-prinċipju antik ta’ *pacta sunt*

servanda, il-kuntratti huma liġi bejn il-partijiet. Dan il-prinċipju huwa ġuridikament sabtifikat f'artikolu 992 (1) tal-Kodiċi Ċivili li jiddisponi espressament li "*Il-kuntratti magħmula skont il-liġi għandhom saħħata' liġi għal dawk li jkunu għamluhom"*. Għalhekk din il-Qorti meta dawn il-Qrati jgħallmu li *"Ir-relazzjonijiet guiridici li jemanu minn Ftehim Kollettiv li indubbjament jikkostitwixxu kuntratt bejn il-firmatarji tieghu u cioe' bejn il-Bank u r-rapprezentanti tal-haddiema, kienu relazzjonijiet li jemanu ex contractu u bhala tali sindikabbli mill-Qrati ordinarji* (Ara **Sentenza tat-3 ta' Ottubru, 2002 fl-ismijiet Joseph Sammut -vs- Francis Vassallo nomine et**).

15. Dan ifisser li sabiex tiddetermina jekk seħħitx l-inadempjenza kuntrattwali reklamata mill-attur, din il-Qorti trid tara taħt liema klawzola tal-ftehim kollettiv (kif kien viġenti fiż-żmien li seħħet din id-dimissjoni) meta s-Sur John Portelli, qua *human resources manager* tal-Kumpanija Konvenuta, sejjaħ lill-Attur biex minn *Quay Crane Operator* f'kategorija F1 huwa jibda jaħdem fi grad anqas ta' *Rail Mounted Gantry Operator* f'kategorija F.

16. Il-ftehim jikkontempla tnaqqis fil-grad f'żewġ istanzi biss: dik prospettata fil-klawżola 21 para D (a' fol 92) li tirregola l-ħlas għal xogħol fi grad inqas, u dik prospettata fil-klawżola 34 para A (a' fol 99) li tirregola tnaqqis fil-grad minħabba nuqqas ta' xogħol. Il-Qorti tqis, li għandha l-ewwel tiddetermina jekk id-dimossjoni tal-Attur saritx minħabba nuqqas ta'

xogħol. Dan fid-dawl ta' dak li tipprovdi klawżola 34 para A ta' dan il-ftehim kollettiv.

17. Għalkemm l-Attur jippremetti li huwa ġie mniżżel mill-grad mingħajr ma ngħata raġuni (ara premessa 3 fol 1), jirrizulta b'mod inkonfutabbli mill-atti (kif ġia espost fil-fatti senjalati supra), inkluż mill-affidavit tiegħu stess a' fol 24 para 5 sa 8, li raġuni għal din id-dimossjoni ġiet fil-fatt mogħtija. Din kienet li l-*production* tiegħu kienet baxxa.

18. Dan loġikament ifisser li huwa eskluz li l-Attur tniżżel fi grad inqas minħabba nuqqas ta' xogħol skont kif tikkontempla l-klawżola 34 para A tal-ftehim imsemmi (ara fol 99). Dan huwa wkoll konfermat minn Robert Paris, Port Facility Security Officer fi ħdan is-soċjetá Konvenuta (ara a' fol 38). Isegwi għalhekk li l-unika raguni li kien fadal sabiex l-Attur ikun dimoss kellha issir a tenur tal-klawżola 21 para D tal-ftehim kollettiv.

19. It-tieni parti ta' din il-klawżola tippreskrivi li "*Il-Management għandu d-dritt li jsejjaħ impjegati biex jaħdmu fi grad anqas, imma mingħajr telf fil-paga.*" Joħroġ għalhekk ai fini tal-ewwel talba, li l-klawżola 21 para D tal-ftehim kollettiv kienet tagħti kull dritt lis-Sur John Portelli li jgħamel kif għamel u jsejjaħ lill-Attur biex jaħdem fi grad anqas, kienet x'kienet ir-raġuni wara din is-sejħa u konsegwenzjali dimossjoni u rrispettivament jekk l-istess kienetx fondata jew le. <u>Li ma setax jagħmel, li b'konsegwenza t'hekk inaqqas il-paga tal-Attur</u>. Skont l-istess klawżola s-Sur Portelli seta' jnaqqas il-grad "**mingħajr telf fil-paga**", jiġifieri mingħajr ma jtellef xejn mill-

ħlas tal-paga li l-Attur kien jipperċepixxi bħala F1 *Quay Crane Operator* qabel ma ġie hekk imsejjaħ biex jaħdem fi grad inqas bħala F *Mounted Gantry Operator*.

20. Fit-termini tal-imsemmija klawżola, ġaladarba kien jokkupa l-imsemmi grad għal iktar minn 13 -il sena qabel ma ġie hekk dimoss, l-Attur xorta kien intitolat għal paga ta' F1 *Quay Crane Operator* anke wara li ġie dimoss għal grad inqas.

21. Tabilħaqq, tali klawżola kienet tipprekludi lis-sur Portelli milli jaqbad u jtellef il-ħlas tal-paga ta' F1 *Quay Crane Operator* dovuta lill-Attur. Dan sakemm ma tkunx ġiet segwita l-proċedura quddiem il-Bord ta' Dixxiplina jew il-Proċedura Għal Offiżi Żgħar kontemplata fl-Appendiċi J tal-ftehim kollettiv f'każ li r-regolamenti ta' dixxiplina ma jiġux osservati (ara appendiċi J a' fol 135).

22. Ma hemm l-ebda prova fl-atti li b'xi mod tindika li ġiet adoperata din il-proċedura ta' dixxiplina fil-konfront tal-Attur (ara xhieda Sandro Vella, Segretarju tat-Taqsima Marittima u Avjazzjoni fi ħdan il-General workers' Union, a' fol 77 faċċata 2 u fol 79 et seq). Meta ttiehdu passi ta' dixxiplina fl-1995 dawn ma kellhom x'jaqsmu xejn mal-materja li qed tkun trattata f'din il-Kawża (ara fol 142 u tergo). Isegwi għalhekk, li s-soċjetá Konvenuta tellfet lill-attur il-ħlas tal-paga ekwivalenti għal dik ta' F1 *Quay Crane Operator* bi ksur tal-klawżola 21 D tal-ftehim kollettiv in kwistjoni. Konsegwentement is-soċjetá Konvenuta trid tagħmel tajjeb għad-danni li l-

attur ġarrab minħabba dan il-ksur ammontanti għad-differenza tal-paga b'konsegwenza tad-dimissjoni.

23. Għalkemm l-ewwel talba Attriċi tirrigwarda t-tnaqqis fil-grad, minn qari tar-rikors ġuramentat u kif ukoll mit-talbiet l-oħra tar-rikors ġuramentat, l-azzjoni hija mmirata sabiex l-Attur jitħallas it-telf monitarju li għamel b'konsegwenza tat-tnaqqis fil-grad inkwistjoni. Di piu', din il-Qorti tosserva ukoll li l-mod, li kif konfezzjonati t-talbiet minn 2 sa 4, dawn jistgħu ikunu kkunsidrati awtonomament mill-ewwel talba peress li ma humiex strettament marbuta mal-fatt ta' jekk is-Soċjeta' konvenuta setgħetx tnaqqas il-grad, iżda li b'konsegwenza ta' dan it-tnaqqis, l-Attur ġie li għamel telf u sofra għalhekk id-danni. Kważi kważi fid-dawl tar-raġunament fuq imsemmi l-ewwel talba setgħet ma saritx u l-azzjoni xorta kienet tkun waħda sostenibbli u tibqa' fuq saqajha.

24. Għalhekk din il-Qorti ser tkun qed tilqa' l-ewwel talba fis-sens li t-tnaqqis fil-grad tassew kien bi ksur tal-kundizzjonijiet tal-impieg tal-Attur peress li s-Soċjeta' konvenuta naqqset ukoll it-tnaqqis tal-paga. Ħaga li s-Soċjeta' konvenuta ma setgħetx tagħmel.

25. Ai termini tal-artikolu 1135 u 1137 tal-Kap. 16, dawn id-danni jissarrfu fil-qliegħ li l-attur tilef b'effett immedjat u dirett tan-nuqqas tat-twettiq ta' din l-obbligazzjoni, jiġifieri t-telf fil-paga ta' F1 *Quay Crane Operator* dovuta lill-attur. Din hija d-differenza bejn il-paga ta' operatur F1 u dik ta' operatur F

għall-perjodu li jibda mit-8 ta' Novembru 2006, meta l-Attur kien dimoss, sat-3 ta' Lulju 2017 li hija d-data meta l-attur irtira mix-xogħol.

26. Fix-xhieda tiegħu, Mario Coleiro (operatur F1 fi ħdan is-soċjetá Konvenuta sa mis-sena 2000 – ara xhieda fol 171) jispjega li mal-paga bażika ta' dan il-grad ta' Operatur F1 jiġi perċepit ukoll introjtu ieħor konsistenti f'*Quay Crane allowance* (QCA) u *incentive bonus* (ara a' fol 169). Tal-ewwel jikkonsisti f'rata fissa mogħtija lill-operaturi f'din il-kategorija talli jitilgħu fuq il-crane. Mis-sena 2017 tali rata ġiet inkorporata fil-paga bħala basic wage. Tal-aħħar jikkonsisti f'ammont extra ta' xi €5.92 fis-siegħa mogħti bħala inċentiv għal kull min jgħabbi/jħott 25 container kull siegħa.

27. Skont it-tifsira mogħtija taħt l-artikolu 2 tal-Kap. 452, "*"paga" tfisser rimunerazzjoni jew qligħ, li jitħallsu minn prinċipal lil impjegat u tinkludi kull bonus* [statutorju] *li jitħallas skont l-artikolu 23 <u>minbarra kull bonus jew allowance relatati mal-esekuzzjoni tax-xogħol jew mal-produzzjoni;</u>*".

28. Minn din it-tifsira l-Qorti tikkunsidra li l-incentive bonus m'għandux jitqies bħala parti mill-paga ta' operatur F1 billi huwa kjarament relatat mal-produzzjoni. Il-Qorti minn naħa l-oħra tqis li la l-QCA hija relatata mal-esekuzzjoni tax-xogħol u lanqas mal-produzzjoni. Dan qed jingħad għaliex dejjem kienet tingħata lil kull impjegat li jilħaq f'din il-kariga tant li fis-sena 2017 ġiet inkorporata fil-paga bażika (basic wage). Il-Qorti tqis għalhekk li

din l-allowance għandha tiġi inkluża fil-kalkolu tat-telf tal-paga ta' operatur F1 subita mill-Attur.

29. Fl-atti ġew prezentati żewġ dokumenti li jelenkaw il-paga bażika gross tal-grad ta' operatur F1 fis-snin relevanti - dak ippreżentat minn Jean Pierre Mifsud (ATR Payroll Clerk fi ħdan is-soċjetá Konvenuta a' fol 161) li fih hemm elenkat ukoll il-paga bażika tal-grad ta' operatur F, u dak ippreżentat mill-istess Mario Coleiro (a' fol 173). Il-figuri hemm indikati jaqblu kollha ħlief għas snin 2007 u 2008.

30. Għal dawn is-sentejn il-Qorti se tqis fil-kalkolu tagħha l-ogħla ammont indikat, jiġifieri l-ammonti msemmija fid-dokument ippreżentat minn Jean Pierre Mifsud. Ma dan l-ammont il-Qorti se żżid dak mogħti fi QCA għas-snin rilevanti. Dawn l-ammonti ġew preżentati biss minn Mario Coleiro permezz ta' Doc. 2 (a' fol 174). Peress li f'dan id-dokument m'hemmx provdut ir-rata għas-sena 2006, il-Qorti tiddetermina *arbitrio boni viri* l-ammont għal dik is-sena bħala l-istess ammont dikjarat fis-sena 2007, jiġifieri €600.04. Mit-total umbagħad se jitnaqqas l-ammonti ta' paga bażika gross tal-grad ta' operatur F fis-snin inkwistjoni kif elenkati biss fid-dokument preżentat minn Jean Pierre Mifsud a' fol 160. Dan il-kalkolu jirrifletti ruħu kif ġej:

Sena	Paga F1	+	QCA	-	Paga F2		
2006[1]	€2,589.10	+	€100	-	€2,510.37	=	€178.73
2007	€16,806.43	+	€600.04	-	€16,152.34	=	€1,254.13
2008	€17,472.63	+	€555.35	-	€16,636.85	=	€1,391.13
2009	€17,946.88	+	€503.16	-	€17,098.56	=	€1,351.48
2010	€18,559.88	+	€253.42	-	€17,696.72	=	€1,116.58
2011	€18,935.98	+	€219.90	-	€18,057.72	=	€1,098.16
2012	€19,499.62	+	€391.34	-	€18,605.98	=	€1,284.98
2013	€19,711.78	+	€380.15	-	€18,818.14	=	€1,273.79
2014	€19,893.26	+	€335.43	-	€18,999.62	=	€1,229.07
2015	€19,923.42	+	€190.09	-	€19,029.78	=	€1,083.73
2016	€20,813.41	+	€260.88	-	€19,883.53	=	€1,190.76
2017[2]	€3,709.52	-	€3,429.02			=	€280.50

Total telf tad-dħul gross f'paga ta' operatur F1 = €12,733.04

31. Minn dan l-ammont il-Qorti tistabbilixxi *ex aequo et bono* somma ta' €200 rappreżentanti taxxa fuq id-dħul u sigurtá soċjali li għandha titnaqqas għal kull sena li fiha l-attur sofra t-telf fil-paga ta' operatur F1. Dan jammonta għal €2,133.33. Isegwi li t-total ta' telf ta' dħul nett f' paga ta' operatur F1 jammonta għal **għaxart elef ħames mija disgħa u disgħin Ewro wieħed u sebgħin ċenteżmu** (**<u>€10,599.71</u>**).

[1] Pro rata Nov-Diċ

[2] Pro rata Jan - Ġun

32. Dwar l-imghaxijiet fuq is-somma likwidata, huwa minnu li l-prinċipju ġenerali hu fis-sens li *illiquidis non fit mora* Ir-ratio tal-massima *in illiquidis non fit mora* jew fi kliem ieħor *in illiquidis mora non contrahitur, mora non committitur in illiquidis et incertis* huwa *li non potest improbus videri, qui ignorant quantum solvere debeat* ċjoe`: "jekk l-ammont ma jkunx likwidu d-debitur ma jkunx jaf kemm għandu jħallas u minħabba f'hekk ma jkunx jista' jħallas u għalhekk ma jkunx moruż fil-pagament. Dan il-prinċpju huwa konsegwenza naturali tal-fatt li qabel dik il-likwidazzjoni u approvazzjoni d-debitur ma jistax jingħad li jkun kostitwit in mora" (Ara **Sentenza fl-ismijiet Maria Lourdes Brincat -v- Giuseppe Brincat per Imħallef Lino Farrugia Sacco, Prim Awla Qorti Ċivili, tas-17 ta' Marzu 2010**). Il-Qrati tagħna esprimew rwieħhom bosta drabi dwar dan il-kunċett li pero' jelenkaw diversi eċċezzjonijiet għalih.

33. Fis-**Sentenza fl-ismijiet Blye Engineering Company Limited vs Paolo Bonnici Limited per Imħallef G Valenzia tas-16 ta' Ottubru 2002***:* *"Din il-massima ma ghandiex applikazzjoni assoluta u jista' jkun hemm kazi fejn il-Qorti ma tapplikahiex, ghaliex diversament tkun qedgha taghti vantagg lid-debitur. Kaz bhal dan huwa meta l-likwidazzjoni ma tkunx tista' ssir minhabba htija tad-debitur. Fuq din il-kwistjoni ikkummenta Giorgi (Teor Obbligaz Vol III pag 202). U ara sentenza Vol LXXXI-I-359 Schembri vs Dr L Buhagiar 28/2/1997."*

34. Minn eżami tal-atti tal-kawża din il-Qorti tħoss li li ma kienx għall-fatt li s-Soċjeta' l-konvenuta żammet id-differenza tal-ħlas tal-paga, u dan kif ma kellhiex dritt tagħmel, l-ammont likwidat aktar 'l fuq kien ikun fil-patrimonju tal-Attur fil-jum li rtira. Il-Qorti hija tal-fehma soda, li apparti l-eċċezzjonijiet l-oħra li jsemmu l-Qrati, din is-sitwazzjoni timmerita ukoll li tkun ikkunsidrat bħala tali. Għalhekk l-imgħaxijiet legali fuq is-somma likwidata ser jingħataw b'effett mit-3 ta' Lulju 2017, il-jum li fih irtira l-Attur.

Decide

Għaldaqstant u għar-raġunijiet fuq imsemmija, il-Qorti qiegħdha taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi;

Tilqa' l-ewwel talba kif fuq spjegat;

Tilqa' t-tieni talba u tiddikjara li t-telf fil-paga ikkawżat danni lir-rikorrent għar-raġunijiet imsemmija fis-sentenza;

Tilqa' t-tielet talba u tillikwida d-danni u t-telf sofferti mir-rikorrenti fl-ammont ta' għaxart elef ħames mija disgħa u disgħin Ewro wieħed u sebgħin ċenteżmu (€10,599.71);

Tilqa' r-raba' talba u tikkundanna lis-soċjetá konvenuta għall-ħlas tad-danni u telf fl-ammont ta' għaxart elef ħames mija disgħa u disgħin Ewro wieħed u sebgħin ċenteżmu (€10,599.71) bl-imgħax legali b'effett mit-3 ta' Lulju 2017 sal- pagament effettiv għar-raġunijiet fuq spjegati;

Tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tas-soċjetá konvenuta.

L-ispejjeż kollha, inklużi l-ispejjeż tal-protest ġudizzjarju bin-numru 259/2016 preżentat quddiem il-Prim Awla tal-Qorti Ċivili, jitħallsu mis-Soċjetá konvenuta.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur